

Wat is de rol van een centrale bank?

Inleiding

Er is een motto dat luidt: "Er zijn sinds het begin der tijden drie grote uitvindingen gedaan: het vuur, het wiel en de centrale bank." Hiermee wordt uiteraard slechts getracht op luchtige wijze het wezenlijke belang van een centrale bank aan te geven. Onderstaand zal worden ingegaan op de rol van een centrale bank met de nadruk op haar monetaire kernfunctie. In deze algemene beschouwing zal ook worden stilgestaan bij het gevoerd monetair beleid in Suriname.

Functies

Een centrale bank heeft vijf hoofdfuncties, te weten:

- (1) het in omloop brengen van de nationale munt;
- (2) het optreden als kassier/bankier van de Staat;
- (3) het optreden als bankier van het bankwezen;
- (4) het houden van toezicht op de financiële sector;
- (5) het voeren van monetair beleid.

(1) De centrale bank als verzorgster van de geldomloop dient te zorgen voor een gezonde verhouding tussen de maatschappelijke geldvoorziening en het aanbod van goederen en diensten. In haar geldschepping wordt zij begrensd door een wettelijk dekkingsvoorschrift.

(2) Dit behelst o.m. het aanhouden van Staatstegoeden, het optreden als financieel agent van de Staat, het uitbrengen van monetair-financiële adviezen aan de Staat en het beheer van de officiële goud- en deviezenreserves.

(3) Dit omvat het aanhouden van rekening-courant tegoeden van de commerciële banken, de dagelijkse onderlinge verrekening van cheques van deze banken ("clearing") en het ingrijpen bij het zich voordoen van liquiditeitsproblemen in het bankwezen.

(4) De centrale bank tracht middels bedrijfseconomisch toezicht een gezond bank- en kredietwezen alsook bescherming van spaarders en beleggers te garanderen. Zulks voor behoud van stabiliteit en vertrouwen in de financiële sector. Deze functie is soms uitbested.

(5) Dit betreft de kernfunctie van de centrale bank, daar deze vóór alles een monetaire instelling is welke dient te waken over de interne en externe waarde (koopkracht resp. wisselkoers) van de nationale munt met als doel prijsstabiliteit. In de praktijk houdt dit in dat de centrale bank via monetair beleid zodanige macro-economische randvoorwaarden tracht te scheppen, dat de inflatie op jaarbasis niet hoger dan 2-3% uitvalt. Het is overigens een misvatting dat de centrale bank alle vormen van inflatie kan bestrijden, aangezien er ook oorzaken zijn die geheel buiten de invloedssfeer van de centrale bank liggen. Hierop komen we later terug.

Monetair beleid

De centrale bank heeft voor het voeren van monetair beleid vijf basisinstrumenten, namelijk:

- (1) kredietplafonnering: vaststelling van maxima ter beperking van de kredietverlening der commerciële banken;
- (2) kasreservopolitiek: aan de commerciële banken opgelegde monetaire kasreserves ter beperking van hun kredietpotentie;
- (3) discontopolitiek: wijziging van de officiële voorschotrente (het disconto) ter beïnvloeding van de rente van de commerciële banken en daarmee de economische bedrijvigheid c.q. verlening van voorschotten aan de commerciële banken tegen het discontotarief ter verbetering van hun liquiditeitspositie;
- (4) openmarktpolitiek: aan- of verkoop van waardepapier ter regulering van de geldhoeveelheid;
- (5) valuta-interventie: aan- of verkoop van vreemde valuta ter beïnvloeding van de wisselkoers.

De Centrale Bank van Suriname (CBvS) heeft in haar bestaan alle bovengenoemde instrumenten gehanteerd en wel als volgt:

(1) Kredietplafonnering - De CBvS heeft vanaf de zestiger jaren tot medio 2001 een relatief kredietplafond voor de commerciële banken gehanteerd. Ingaande 1983 werd deze regeling aangescherpt vanwege inflatiegevaar door de toentertijd ontstane deviezenschaarste. Doordat het kredietplafond gerelateerd was aan de eigen en lang aangetrokken middelen, hebben banken via concurrentie altijd invloed kunnen uitoefenen op de hoogte van hun eigen plafond. Bij een absoluut kredietplafond worden plafonds eenzijdig door de centrale bank bepaald, wat als nadeel heeft dat concurrentieverhoudingen worden bevroren.

(2) Kasreservopolitiek - In mei 2001 werd een monetaire kasreserve als alternatief voor het kredietplafond ingevoerd. Hierbij zijn de commerciële banken verplicht een bepaald percentage van hun deposito's in de nationale munt als renteloos tegoed bij de CBvS aan te houden. Hierdoor wordt hun liquiditeit, en daarmee de mogelijkheid voor kredietverlening, beperkt. Sinds begin 2007 bedraagt het kasreservepercentage 25%. Het voordeel van de kasreserveregeling boven de kredietplafondregeling is dat de banken onder de eerstgenoemde veel meer vrijheid hebben bij het samenstellen van hun balans.

(3) Discontopolitiek - In Suriname wordt geen discontopolitiek gevoerd ter beïnvloeding van de economische bedrijvigheid. Indien de werkrekeningen van banken bij de CBvS tijdelijk rood komen te staan, bestaat wel de mogelijkheid om via een "discount window" bij de Bank voorschotten op onderpand van schatkistpapier op te nemen tegen een rente van 7,5% per jaar conform het huidig discontotarief van de CBvS. Hierbij wordt er per bank een limietbedrag vastgesteld. Op opgenomen voorschotten boven dit bedrag wordt 9% rente in rekening gebracht. Deze faciliteit dient specifiek ter verbetering van de liquiditeitspositie van banken.

(4) Openmarktpolitiek - In maart 1995 begon de CBvS met een type openmarktoperaties middels de uitgifte van Powisi-goudcertificaten. Doorgaans handelt een centrale bank in waardepapier van derden. In economieën met minder ontwikkelde geld- en kapitaalmarkten, zoals de onze, geeft de centrale bank echter vaak zelf de eerste aanzet tot de ontwikkeling hiervan via de uitgifte van eigen waardepapier. Het goudcertificaat had naast een rentedoelstelling (het bevorderen van reële beleggingsrentes) ook een wisselkoersdoelstelling (het bieden van een alternatief voor de vlucht in vreemde valuta). Na 11 september 2001 is de verkoop van goudcertificaten stopgezet.

(5) Valuta-interventie - In mei 1995 begon de CBvS met een reeks valuta-interventies. Kort hierop trad een periode van monetaire stabiliteit in die echter als gevolg van buitensporig begrotingsbeleid en accommoderend monetair beleid in de periode hierna werd tenietgedaan. In 2000 werden de valuta-interventies gediscontinueerd, daar de vreemde valutarekeningen van ingezetenen reeds substantiële vormen hadden aangenomen en bovendien de deviezenafrachtplicht van exportopbrengsten in mei 2002 werd afgeschaft. Hoewel niet altijd in de traditionele vorm, vinden er sinds medio 2007 incidenteel weer valuta-interventies plaats.

Macro-economische rol

De centrale bank tracht via monetaire instrumenten bepaalde operationele doelen ("targets") te beïnvloeden zodat deze, op hun beurt, uiteindelijke doelen ("goals") beïnvloeden. De uiteindelijke of macro-economische doelen zijn o.a. prijsstabiliteit, hoge werkgelegenheid, gezonde economische groei en een evenwichtige betalingsbalans. Operationele of monetaire doelen zijn de geldhoeveelheid, de krediethoeveelheid, de wisselkoers of de rente. De keuze hiervan is afhankelijk van het wisselkoersregime. De centrale bank is genoodzaakt om van deze monetaire tussendoelen gebruik te maken, omdat de macro-economische einddoelen buiten haar directe invloedssfeer liggen.

De effectiviteit van het monetair beleid is bovendien onderhevig aan zgn. exogene factoren, waaronder de overheidsfinanciën en de loonontwikkeling. Zo worden bijvoorbeeld de afschaffing van overheidssubsidies en loonsverhogingen door producenten op de consument afgewenteld (kosteninflatie), zonder dat de centrale bank daar enige vat op heeft. De centrale bank heeft dus alle baat bij een overlegorgaan van de sociale partners (overheid, bedrijfsleven en vakbeweging), waar bindende afspraken worden gemaakt over het nationale loon- en prijsbeleid. In Suriname is o.a. in dit kader de Sociaal-Economische Raad geïnstalleerd.

De inflatie waar de centrale bank uiteraard wèl invloed op heeft is die welke verband houdt met een vergrote vraag naar goederen en diensten vanwege een te ruime geldvoorziening (bestedingsinflatie). *Een overmatig geldaanbod is de fundamentele oorzaak van hoge inflatie.* De centrale bank beoogt daarom een mate van geldschepping welke past bij een gezonde groei van de economie. Bij overliquiditeit zal derhalve een krap monetair beleid worden gevoerd en bij onderliquiditeit een ruim monetair beleid. De

internationale ervaring heeft genoegzaam geleerd dat prijsstabiliteit de beste bijdrage van de centrale bank is tot lange-termijn economische ontwikkeling.

Om prijsstabiliteit ook daadwerkelijk te realiseren is het essentieel dat de centrale bank een hoge mate van autonomie heeft. Er blijkt namelijk een significant statistisch verband te bestaan tussen een onafhankelijke centrale bank en het inflatieniveau. Dit verband is: hoe onafhankelijker de centrale bank, hoe lager de inflatie. Ook blijkt meer centrale-bankonafhankelijkheid gepaard te gaan met een grotere begrotingsdiscipline van de overheid, aangezien deze geen beroep kan doen op de centrale bank voor de financiering van structurele overheidstekorten.

Hoewel de mate van autonomie bij wet wordt geregeld, zijn andere factoren soms van doorslaggevend aard. Een dergelijke factor is de persoonlijke verhouding tussen de monetaire autoriteiten. Hoewel de formele verhouding bij wet kan zijn geregeld, is het van nog groter belang hoe invulling hieraan wordt gegeven. Dit verschijnsel staat bekend als de wettelijke versus de feitelijke onafhankelijkheid van de centrale bank. Een andere factor die positief bijdraagt tot de feitelijke onafhankelijkheid is "public understanding". Een dergelijk begrip voor het handelen van de centrale bank wordt bevorderd door een goede informatievoorziening, daar hierdoor een breed maatschappelijk draagvlak wordt gecreëerd voor het centralebankbeleid.

Slot

De centrale bank vervult een cruciale rol in de economie. Indien zij deze rol niet adequaat vervult, zullen de monetaire, financiële, economische en zelfs de maatschappelijke gevolgen niet uitblijven. In de dertiger jaren van de vorige eeuw merkte de beroemde econoom John Maynard Keynes in dit verband reeds op: "Er is geen zekerder middel om een samenleving te vernietigen dan geldbederf".

Drs. Rakesh S. Adhin
Algemeen Econoom
Hoofd Afdeling Studiedienst
Centrale Bank van Suriname

Last update: 22 februari 2010